

Letters voor het leven

Samen op koers naar nog meer leesmotivatie

Jos Cöp - Inspiratiebijeenkomst Helmond - 19 april 2023

Lezen en leesonderwijs: halfvol of halfleeg?

The screenshot shows the RTL Nieuws website interface. At the top left is the logo 'RTLnieuws'. To the right, there is a weather icon showing a cloud and '13°', and a location icon showing a bus and '2 km'. Below the logo is a navigation menu with categories: 'Nieuws', 'Economie', 'Sport', 'Entertainment', 'Tech', 'Lifestyle', 'EditieNL', and 'Uitzendingen'. A blue button labeled 'Staat van het onderwijs' is positioned above the main headline. The headline itself is 'Lezen, schrijven en rekenen hollen achteruit: 'Leraren missen vaardigheden'' in large, bold black text. Below the headline, the date and time are listed: '13 april 2022 11:29 • Aangepast 13 april 2022 12:24'. At the bottom of the article preview, there is a video player showing a group of diverse young women in a classroom setting. To the right of the video player, a vertical list of video thumbnails is partially visible, with the first one titled 'Net l' and a timestamp of '21:23', and the second one with a timestamp of '21:17'.

RTLnieuws

13° 2 km

Nieuws Economie Sport Entertainment Tech Lifestyle EditieNL Uitzendingen

Staat van het onderwijs

Lezen, schrijven en rekenen hollen achteruit: 'Leraren missen vaardigheden'

13 april 2022 11:29 • Aangepast 13 april 2022 12:24

Net l

21:23

21:17

Daalt de leesvaardigheid in Nederland harder dan in andere landen?

Bijdrage van OECD.

De leesvaardigheid van Neder...
Voor de nieuwe editie van Pis...
trouw

Nederlandse 15-jarigen presteren minder goed

PISA-score

Leesvaardigheid

550

500

450

trend Nederland

gemiddelde
OESO-landen

'03 '06 '09 '12 '15 '18

Is internationaal peilingsonderzoek betrouwbaar?

Een blik op de Nederlandse positie in internationale onderwijsrankings

Internationaal peilingsonderzoek duidt op een verslechtering van de basisvaardigheden onder Nederlandse jongeren.

In deze publicatie onderzoeken we in hoeverre deze onderzoeken een goede graadmeter zijn voor onderwijsprestaties.

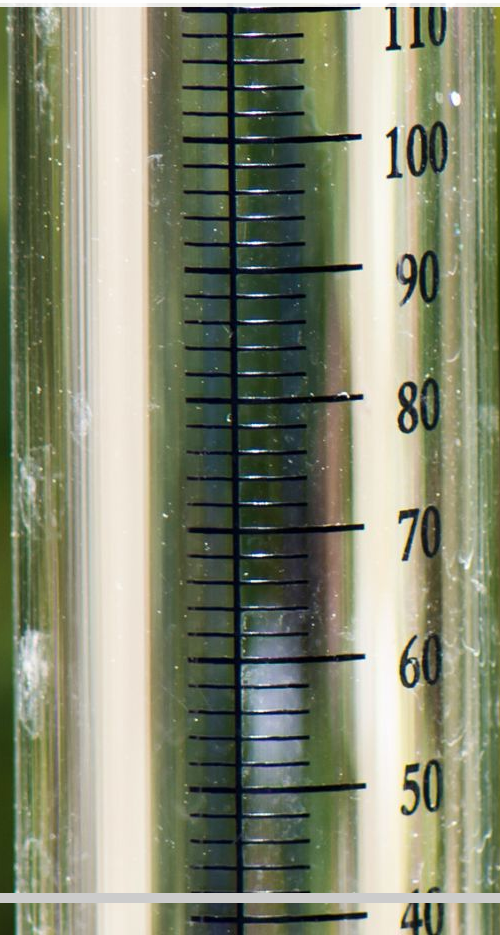
We constateren dat de positie van Nederland gevoelig is voor instroom van nieuwe deelnemende landen en methodologische problemen.

Het is onbekend of de optelsom van deze problemen de positie van Nederland gunstig of ongunstig beïnvloedt.

Om internationaal peilingsonderzoek beter te duiden en bruikbaar te maken, zou het behulpzaam zijn als de uitvoerende organisaties de impact van methodologische keuzes uitgebreider analyseren en het mogelijk maken hun resultaten te koppelen aan nationale toetsen.

CPB - december 2022

Paul Verstraten,
Annikka Lemmens,
Mariëlle Non

- De leesvaardigheid is (licht) gedaald in vergelijking met 10 jaar geleden.
- De beheersing van het streefniveau 2F aan het einde van het basisonderwijs (50%) blijft achter bij de ambitie (65%).
- De helft van de leerlingen leest minder dan 15 minuten per dag in de thuisomgeving. Leerlingen ervaren bovendien vanuit thuis een geringe ondersteuning bij het lezen.
- Hoe meer begrijpend lezen wordt geïntegreerd in andere vakken zoals wereldoriëntatie, des te beter de leesvaardigheid van leerlingen is.
- Scholen, ouders, gemeenten, bibliotheken en methodemakers moeten de handen ineen slaan.

Wat is het echte probleem?

Bron: Houtveen & Van Steensel (2022)

Diep lezen en leesmotivatie

1. (Voor)lezen stimuleert de taal- en leesontwikkeling
2. Vrij lezen leidt tot beter lezen
3. Lezen zorgt voor betere schoolprestaties
4. Lezen vergroot de maatschappelijke kansen
5. Lezen vergroot het inlevingsvermogen
6. Lezen vermindert vooroordelen
7. Lezen vergroot het welzijn

Laaggeletterdheid: de feiten

Financiën/schulden

De helft van mensen met financiële problemen krijgt een indicatie laaggeletterdheid (50,3%)³

Werkloosheid

58.000 mensen hebben geen betaalde baan als gevolg van lage taal- en rekenvaardigheden²

Afhankelijkheid sociale voorzieningen

Deze is drie keer zo hoog onder laaggeletterden dan onder niet-laaggeletterden⁴

Gezondheid

Laaggeletterden hebben vaker een ongezondere leefstijl en chronische ziekten en een grotere kans op het verkeerd gebruiken van medicatie²

Participatie

Door laaggeletterdheid zijn laaggeletterden minder politiek en maatschappelijk betrokken^{5,6}

Minder digitale vaardigheden

Laaggeletterden hebben ongeveer drie keer zo veel kans op onvoldoende digitale vaardigheden. Zonder deze vaardigheden is het moeilijk om toeslagen aan te vragen met je DigiD⁶

Misbruik van vertrouwen

Afhankelijkheid van anderen die geen moeite hebben met lezen en schrijven maakt laaggeletterden kwetsbaar¹¹

Mensen die grote moeite hebben met lezen, schrijven en/of rekenen zijn laaggeletterd. Zij beheersen niet het eindniveau vmbo of niveau mbo-2/3, en kunnen dus soms geen zinnen of teksten lezen.

1 op de 6 Nederlanders (18%) is laaggeletterd¹

Laaggeletterden zijn vaker van **Nederlandse herkomst** (65%)¹

Totale maatschappelijke kosten voor laaggeletterdheid worden geschat op **€ 1,13 miljard per jaar**²

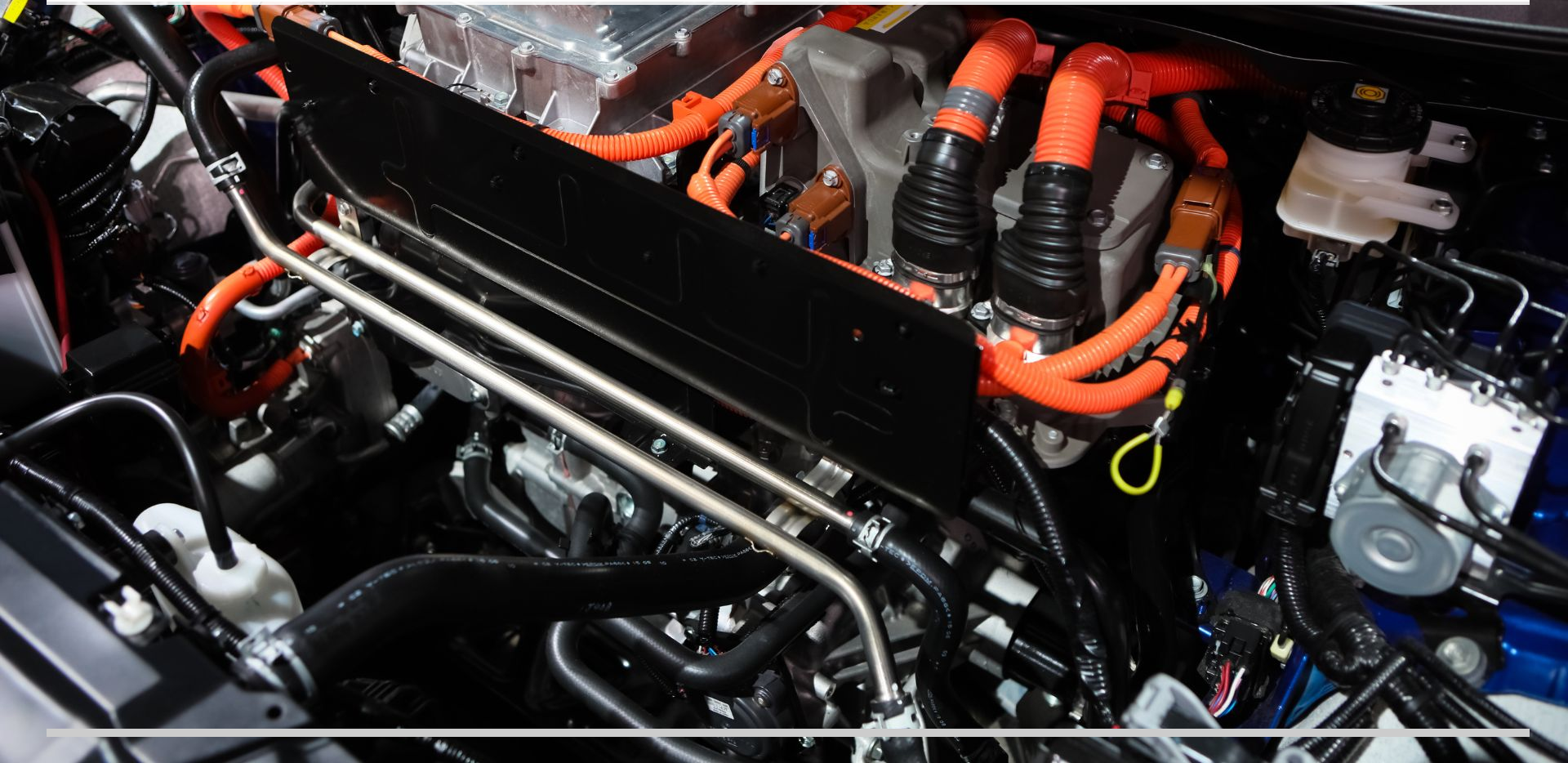
1. Investeren in leesbevordering en leesplezier
2. Intensieve samenwerking tussen bibliotheken en onderwijspartners

Leesoffensieven: wat werkt volgens de wetenschap?

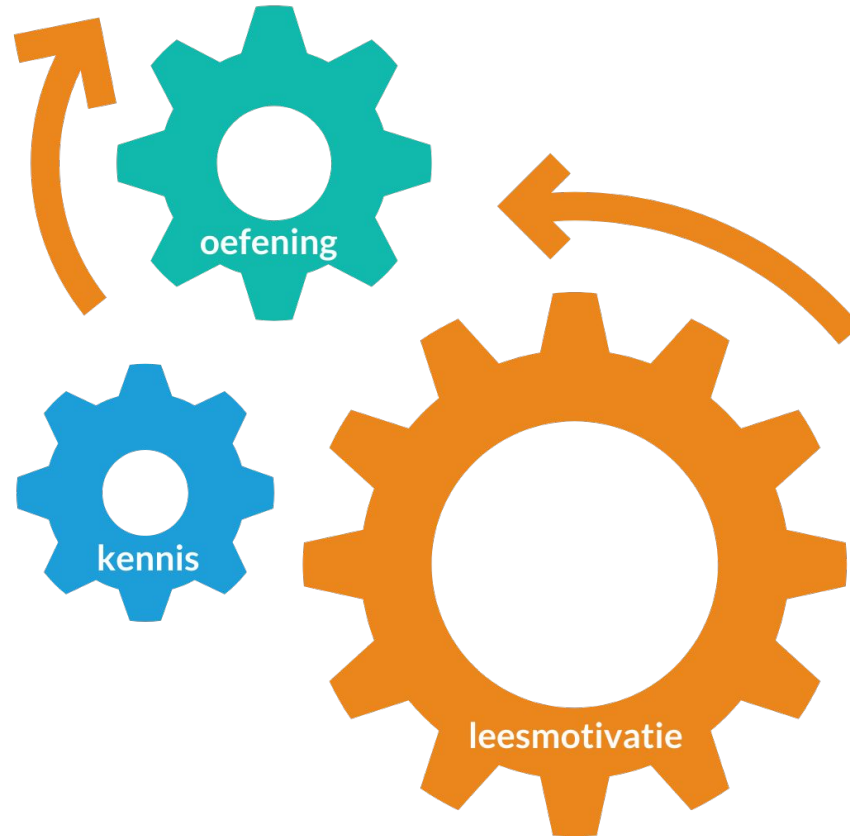
1. Elke dag een **20 tot 30 minuten zelf lezen**
2. **Actief bezig zijn** met wat je leest: ervaringen delen door praten, schrijven en verbeelden
3. Vrije keuze uit een groot, gevarieerd en **rijk leesaanbod**
4. Langer lezen binnen aansprekende **thema's**
5. Deelvaardigheden behandelen in **natuurlijke samenhang**

Letters voor het leven: brandstof van de nieuwe leesmotor

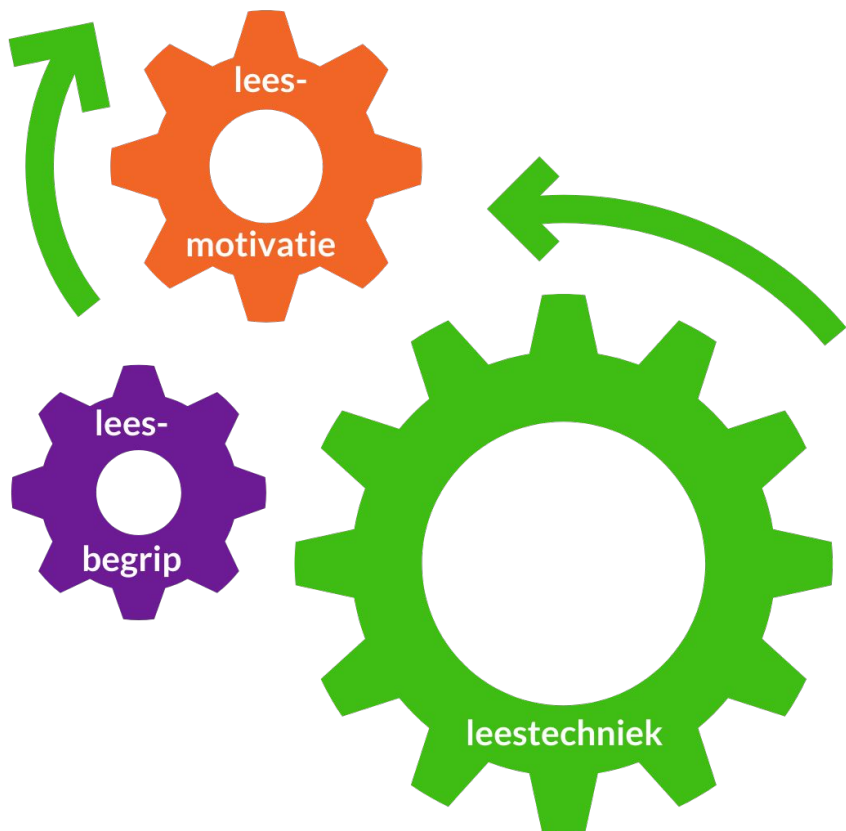
leer
tijd
.nl

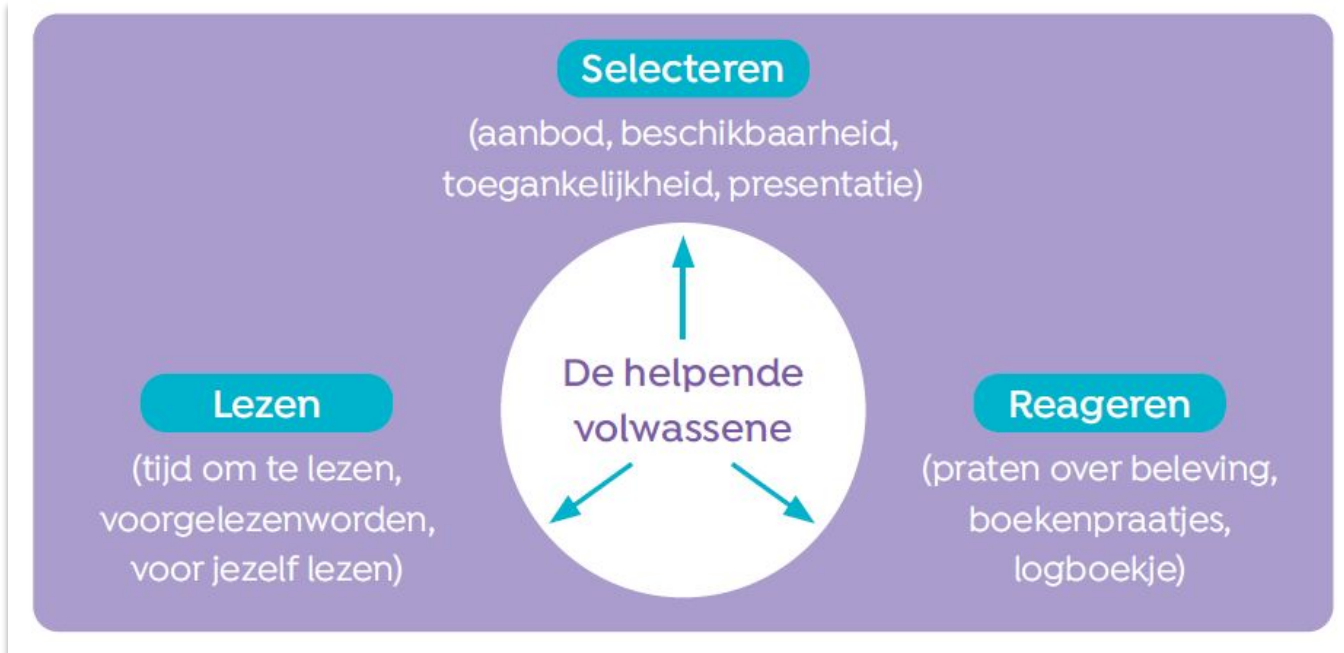

De andere leesmotor: leesmotivatie als startpunt

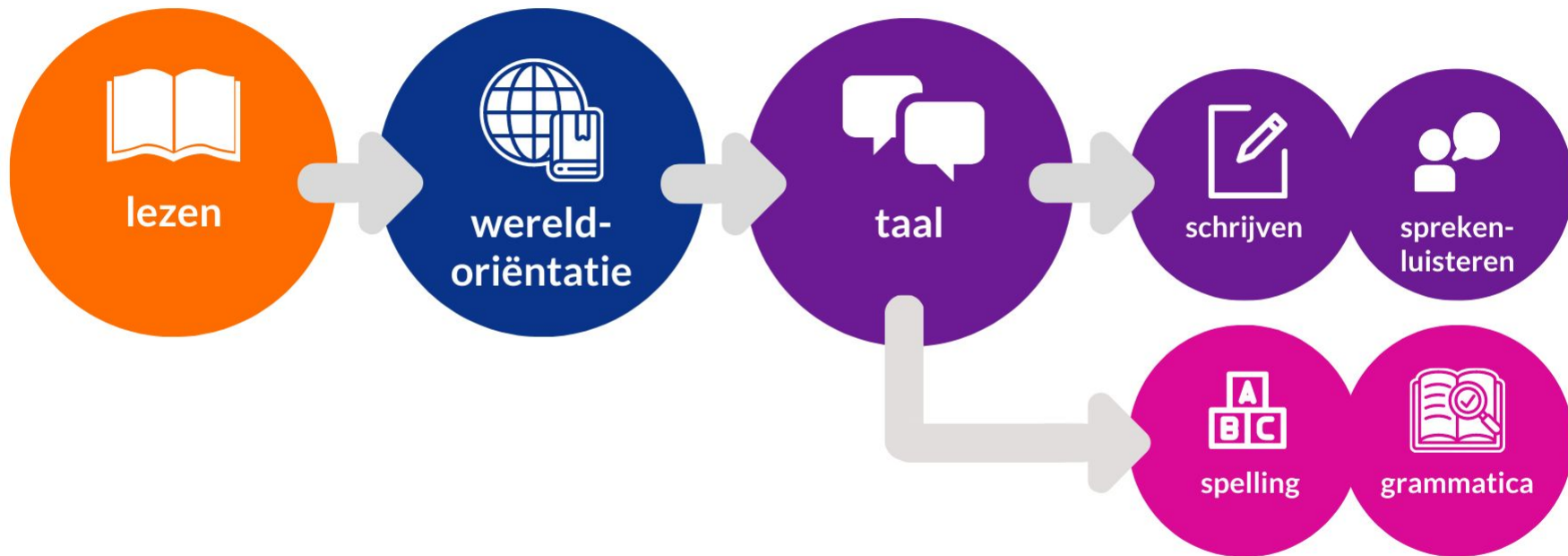

Traditionele leesmotor: leesmotivatie als resultante

De weg naar een nieuwe aanpak

Meet met mate ...

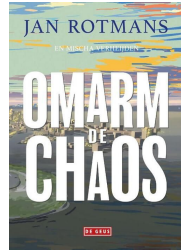

Is ons onderwijs een (lees)wedstrijd?

Bron: Heij, K. (2022) - MaatschapWij - Youtube.com

“Al decennialang zit ons onderwijs gevangen in de wurggreep van een verouderd systeem. De **doorgeslagen meet-, toets- en controlecultuur is daar een duidelijk symptoom van. Alles moet worden gemeten om aan een **opgelegde norm** te voldoen, en dat legt een **constante druk** op iedereen.”**

Jan Rotmans
Hoogleraar transitiekunde

Effecten doorgeslagen meet-, toets- en controlecultuur

De druk leidt tot korte termijn acties en een **teaching to the test didactiek**.

CU vreest meer druk op leerlingen als inspectie meer geld krijgt

ANP 14 december 2022 13:50

BINNENLAND

Gert-Jan Segers (ChristenUnie) vreest dat extra investeringen in de Inspectie voor het Onderwijs ertoe kunnen leiden dat de prestatiedruk op toch al overbelaste leerlingen verder toeneemt. Het risico is volgens het Kamerlid dat scholen, om te bewijzen dat ze hun werk goed doen, hun leerlingen nog meer gaan toetsen, zegt hij tijdens een debat. Onderwijsminister Dennis Wiersma belooft dat hij zijn best zal doen om dit te voorkomen.

Stoppen met herkauwen van oud en misleidend nieuws

leer
tijd
.nl

Lezen en leesonderwijs: het glas is meer dan halfvol

Alle reden voor leesoptimisme

VRIDAG 27 JANUARI 2023

Ook boeken in anderen talen winnen aan populariteit

Bij jongeren is lezen weer hip

Steeds meer jongeren in Zuidoost-Brabant lezen boeken. Dat komt onder meer door populaire boekenfilmpjes op YouTube en sociale media zoals TikTok. Wat ook opvalt is dat literatuur in een andere taal steeds populairder wordt.

Tonny Peeters
Eindhoven/Helmond

Dat zeggen bestuurders en medewerkers van boekhandels en bibliotheken uit deze regio in reactie op cijfers van de Stichting Collectieve Propaganda van het Nederlandse Boek. Die presenterende gisterochtend een tamelijk positief landelijk overzicht van de boekenmarkt in 2022.

De uitlen van boeken in bibliotheken is fors gestegen naar 31 miljoen stuks, een stijging van 14 procent. Dat zijn aantallen die de Bibliotheek Helmond-Peel (4 vestigingen) en Bibliotheek De Kempen (9 vestigingen) niet halen, maar eerstgenoemde organisatie heeft volgens directeur Robin Verleisdonk nog altijd 25 procent meer uitgeleend.

Een mooie stijging
Hij noemt dat een mooie stijging na twee moeilijke coronajaren. Verleisdonk denkt wel een verklaring te hebben waarom Helmond-Peel een iets lager percentage scoort dan landelijk. „De laaggetrouwde in deze regio is over het algemeen hoog. Dat betekent dat er hier nog een hele opgave voor ons ligt. Maar we scoren in vergelijking met andere bibliotheken in de middenmoed, daar ben ik tevreden over.”

„Zo krijgen we steeds meer Poolse boeken omdat die mensen hier blijven wonen”
- Robin Verleisdonk

In Eindhoven snuffelt een klant tussen boeken in boekhandel Van Piere.

Bibliotheek De Kempen ziet een nog lagere stijging. Daar gingen in 2021 iets meer dan 500.000 boeken over de toonbank, een jaar later waren dat er ruim 513.000. Daar valt met name de tegel op die steeds meer leest. „Dat komt door bekende YouTubers die aandacht hebben voor boeken en lezen. Het imago van boeken en lezen onder de jeugd begint te veranderen, het wordt steeds hipper”, aldus een woordvoerder.

Wat verder opvalt is dat er steeds meer boeken in een andere taal gelezen worden. Landelijk is in Helmond-Peel ligt dat aantal wellicht nog wat hoger, schat Verleisdonk. Met name Poolse en Oekraïense boeken zijn de laatste tijd in trek. Maar ook Spaans, Turks of Arabisch vinden gretig aftrek.

„We passen onze collectie mede aan naar aanleiding van de cijfers. Zo krijgen we steeds meer Poolse boeken omdat die mensen niet meer alleen hier komen om te werken, ze blijven hier wonen. Je ziet dan vaak dat ouders een boek in de eigen taal lenen en hun kinderen tegelijkertijd een Nederlands boek meememen.”

Van Piere: Ook specifiek aandacht voor verkoop van boeken. Nederlanders spenderden vorig jaar 664 miljoen euro aan 43 miljoen boeken. Dat is 0,4 procent meer dan het jaar ervoor. Boekhandel De Ganzenvier in Helmond volgt hierin de landelijke trend.

Eigenaar Hans van Gennip schat dat de fysieke verkoop van boeken in zijn winkel aan de Oude Aa licht is gestegen ten opzichte van 2021. Dat had nog beter gekund.

„Vorig jaar hadden we alleen De Zeeuw Zussen (auteur Lucia Riley, red.) als bestseller, dat zijn er normaal gesproken meer.”

Volgens de Helmondse ondernemer is er vooral een toename van online-verkoop. Die literatuur kan in de winkel worden opgehaald of het wordt thuisbezorgd. Met name jongeren kiezen hier voor. Die groep is ook volgens Van Gennip meer gaan lezen.

Tussensprint na moeilijke start
Directeur Jan Verhagen van boekhandel Van Piere in Eindhoven heeft na een moeilijke start van 2022 door de naweën van lockdown een goede tussensprint gemaakt. 2023 was een goed jaar zegt hij, zonder verder concrete cijfers te geven.

Ook hij ziet steeds meer anderstalige boeken zijn winkel uitgaan. „De trend is dat veel meer in het Engels gelezen wordt. Dat komt mede door de #booktok op sociale media. Engelse boeken zijn goedkope dan Nederlandse, misschien speelt dat ook mee. Maar wij zijn sowieso bij als iemand een boek komt halen, het maakt niet uit welk. We proberen een gevarieerd aanbod te houden.”

Jullie zitten allemaal aan een belangrijk stuur ...

... dus laten we **samen** verder doorpakken!

